

...bu insanlar... tüm temizlik araçlarından,
su boruları ancak paraları verildiği zaman döşendiği için
suyun kendisinden yoksun bırakılmışlardır....”

Friedrich Engels

Sermaye "Suya Erişim" Raporunu Açıkladı; "Su Sermayedir, Sermaye Sermayedarındır!"

Fatma BOZBEYOĞLU
Jeoloji Mühendisi
TMMOB Su Çalışma Grubu JMO Üyesi

"2000 yılında İkinci Dünya Su Forumu'nda (The Hague'da), 21. Yüzyıl İçin Dünya Su Komisyonu'nun yayınladığı politika bildirisinde; "su yönetimi insanlığın karşılaştığı en ciddi sorundur ve çözümü ise suyun diğer mallar gibi işlem görmesi yani su yönetiminin "serbest piyasa rekabeti"ne açılmasıdır" denilmektedir. Dünya Su Komisyonu, DB ve BM tarafından 1996'da kurulan ve 300 bileşenli ve bileşenlerini dünya tekeli şirketler ile hükümetlerin oluşturduğu Dünya Su Konseyi'nin (World Water Council -WWC) bir oluşumudur. Dünya Su Konseyinin, su piyasasına hakim olan Avrupa kökenli üç büyük çok-uluslu şirket (Suez, Vivendi ve RWE) ile sıkı bağları vardır. Ancak gerçek muhatapları olan Üçüncü Dünya'nın yüzlerce milyonluk su tüketicileri ise Dünya Su Konseyi'nde temsil edilmezler.

Dünya Su Konseyi'nin "su yönetiminin serbest piyasaya açılması" politikaları çerçevesinde Türkiye Sanayici ve İş Adamları Derneği (TÜSİAD); Sanayi, Hizmetler ve Tarım Komisyonu bünyesinde faaliyet gösteren Çevre Çalışma Grubunca "Su Yönetimi ve Su Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Doğrultusunda; Şebeke Suyu Hizmetlerinde Özel Sektör Katılımı; Dünya Uygulamalarında Türkiye İçin Model Tartışması" ve "Türkiye'de Su Yönetimi, Sorunlar ve Öneriler" olmak üzere Eylül 2008 de iki adet rapor yayımlamıştır. Raporların 2008'de yayımlanmasının en önemli gerekçelerinden biri

Dünya Su Konseyi organizasyonlarından olan Dünya Su Forumu'nun 5.'sinin 2009'da Türkiye'de gerçekleştirilecek olmasıdır. Bu raporlar Dünya Su Forumu'na hazırlık raporlarıdır.

TÜSİAD Raporları, Türkiye'de ulusal ve yerel ölçekte yürütülen su hizmetlerinde, küresel ve ulusal sermayenin taleplerini ortaya koyan önemli bir politik belgedir. Büyük ölçüde bu konudaki uluslararası metinlerin çevirisine dayanan ve istatistik verilerle zenginleştirilerek "bilimsellik" atfedilmeye çalışılan bu raporlarda, sorunlar ve önerilen çözüm yollarının belirlenmesinde izlenen yöntemler bilindik özelleştirme argümanlarının dışına çıkmamaktadır. Bu nedenle raporların, özellikle su hizmetlerinin kamunun elinden çıkartılarak sermayeye devri için bir kılavuz olduğu söylenebilir.

Su Metadır, Özel Sektör Katılımı Şarttır!

Dünya da yaşanan su sıkıntısının temel nedenini geliştirmekte olan ülkeler ile 3. dünya ülkelerinde yöneticilerin popülizm, yolsuzluk vb nedenlerle aşırı istihdam ve gerekli altyapı yatırımlarını hayata geçirememeleri ve buna bağlı olarak su kaynaklarının etkinlikten uzak yönetilmesi, hizmet kalitesinin düşüklüğü, su ve atık su hizmetlerinin kamu tarafından desteklenmesi sonucunda maliyeti yansıtmayan düşük fiyatlar nedeniyle suyun israf edilmesi, hizmetin getirisinin maliyetlerin altında kalması olarak sıralanmakta ve çözüm önerisi suyun bir meta olduğu savıyla ticarileştirilmesinde somutlaşmaktadır.

Açıklamak gerekirse ;

1-) Kentlerdeki yüksek nüfus artışı su kaynakları üzerinde aşırı baskı oluşturmakta; su sunumunda kıtlık yaratmaktadır; "Su esas olarak tarım, endüstri kesimi ve şehirlerde yerleşik tüketiciler tarafından talep edilmektedir."

2-) Maliyetin altında, yapay olarak düşük fiyatlandırıldığı için su tüketiminden israf doğmaktadır. "..hizmetin piyasa mekanizması içinde gerçekleştirilmemesi sonucunda israf olgusunun önünün açılması..."

3-) Devlet ve yerel yönetimler, düşük yatırım, popülizm ve yolsuzluk nedenleriyle bu işi becerememektedir. ".. küresel su krizini tetikleyen belli başlı etmenler, artan nüfus, endüstrileşme, küreselleşme, küresel ısınma, su kaynakları yönetimi politikalarındaki başarısızlıklar, su hizmetlerinin kamu tarafından yoğun olarak desteklenmesi sonucunda maliyeti yansıtmayan düşük fiyatlara koşut olarak ortaya çıkan su israfı olarak sıralanabilir."

4-) Güvenli su üretimi, dağıtımı için hızlı özelleştirmeyle özel sektörün su üretim ve dağıtımını üstlenmesi gerekmektedir. "suyun ekonomik bir mal olarak kabul edilmesi ile diğer bir çok altyapı hizmetinden farklı olarak piyasalaştırmanın hedeflenmediği vurgulanmalıdır. Asıl hedefin bir yandan suyun maliyet unsurlarını içerecek şekilde fiyatlandırılması neticesinde gayri ekonomik bir biçimde kullanılması alışkanlığının terk edilmesi, diğer yandan küresel su krizinin etkilerinin en aza indirilmesi amacıyla yapılması gereken yatırımlar için gerekli finansman oluşturulması..."

gerekçeleriyle su yönetimi mutlak olarak sermayenin elinde tutulmalıdır. TÜSİAD açıkça suyun özelleştirilmesini talep etmektedir.

Raporların suyun özel sektöre devredilmesine dair gerekçelendirmeleriyle, gerekçelerini dayandırdıkları saptamaların hiçbir tutarlılığı olmadığı ortadadır. Sermaye açısından "su" metadır, yeni bir kâr alanıdır, neden-sonuç ilişkisine gerek yoktur esas olan suyun paylaşımı ve bu paylaşımın yöntemleri konusundaki çözümlerdir.

Raporlarda örnek olarak seçilen İngiltere, Fransa, İspanya, ABD ve bazı Latin Ülkelerinde (Bolivya, Malezya, vd) suya erişimin kısmen ya da tamamen özel sektör tarafından yürütüldüğü ve özelleştirmelerle beraber su fiyatlarında ciddi artışlar görüldüğü kabul edilirken bu uygulamanın ortaya çıkardığı yıkıcı sonuçlarından bahsedilmemekte, fiyat artışlarına ise "rekabet" çözümü olarak sunulmaktadır. Suyun özel sektöre devredildiği bir çok ülke ve kentte "paran kadar su kullanımı" ilkesinin hayata geçirilerek gelir seviyesi düşük büyük çoğunluğun temiz içme ve kullanma suyuna ulaşamadığı ve bunun sonucu ortaya çıkan salgın hastalıklar ve diğer olumsuz etkiler nedeniyle başlatılan mücadeleler ve toplumsal baskı sonucunda kamunun yeniden su hizmetlerini devralmak zorunda kaldığı bilinmektedir. Ayrıca, yine dünyadaki örnekler suda rekabetin mümkün olmadığını göstermektedir. Dünya su piyasası üç Avrupa kökenli şirketin ve onlara bağlı taşeronların elinde olduğu düşünüldüğünde rekabetin tekelleşmeye engel olmadığı ortaya çıkmaktadır. Su politikasını belirlemeye ya da su yönetimine katılmaya tek yol var gibi görünmektedir, o da şirket kurup su imtiyazı almak ya da küresel su şirketlerine taşeron olmaktır.

Kâr'a giden her yol mübahdır!

Raporlara göre; piyasaya girişte ve piyasa içinde rekabetin bozulmaması için her türlü önlemin alınması için bir üst kurul oluşturulmalıdır. Tarifeler ve yoksul kesime yapılacak sübvansiyonlar yine bu üst kurul tarafından belirlenecektir. Sosyal devletin tümüyle tasfiye edildiği süreçte emekçi halk için ise sübvansiyon önerilmektedir. Bunun anlamı, devletin şirketlere, emekçi halka su götürmesi için ek parasal kaynak ayırmasıdır. Su hizmeti, yoksula yardım anlamında sadaka aracı olarak kurgulanmaktadır

TÜSİAD Raporlarında şebeke suyu hizmetleri; çıkarılma, depolama, çeşitli işlemlerden geçirilmesi, dağıtım, atık suyun toplanması, atık su arıtımı ve doğaya geri verilmesi olarak

basamaklara ayrılmıştır. Böylece kâr ve maliyet bölümlenmesi yapılarak her basamak için farklı işletim yöntemi önerisinde bulunulmuştur. Yani bazı basamaklar sermaye tarafından direk işletilirken bazı basamaklarda kamu ile işbirliği ya da kamu adına işin yükleniciliği ile birlikte tanımlanan imtiyaz sözleşmeleri öngörülmektedir. Bunun sonucu olarak sermaye suyun ticarileştirilmesiyle elde edeceği kârı hesaplarken “özel sektör katılımı projelerinde muhtemel riskler ve bunların sigortalması” ile; yapım riski, gelir riski, yasal değişiklikten doğan vb riskleri kamu otoritesi adı altında devlete yüklemekte ve kendi üzerinde herhangi bir riski barındırmamayı planlamaktadır.

Özetle altyapı hizmetleri finansmanı, yapımı ve yenilenmesi ve işletilmesine yönelik olarak kamu otoritesi ile özel kesim arasındaki işbirliği “tüm maliyet kamuya” “tüm kârlar sermayeye” şeklinde okunmalıdır.

“Elde yalnızca İrk nehrinin pis suları var olduğuna ve pompalarla su boruları ancak kentin nezh yerinde olduğuna göre insanlar nasıl yıkanacak.”

Friedrich Engels

Küresel sermayenin bir parçası olarak Mart 2009'da İstanbul'da toplanacak olan 5.Dünya Su Forumu'nun Türkiye'de suyun özelleştirilmesi sürecinde önemli bir dönüm noktası olacaktır.

TÜSİAD raporlarının net olarak gösterdiği tek şey, su piyasasının sermaye açısından kârlı bir alan olduğudur. Su endüstrisinin yıllık kârı (yaklaşık 1 trilyon USD) petrol sanayinin kârının %40'ına ulaşmıştır ve şimdiden ilaç sektörünün kârını geçmiştir. Dünya sularının henüz %5'inin özelleştirildiğini düşünürsek, ne kadar büyük bir kâr potansiyeli olduğunu anlaşılabilir. Bu şirketler suyu yaşam için gerekli sosyal bir kaynak olarak değil, pazar mekanizmalarıyla yönetilecek ekonomik bir kaynak olarak görmektedirler.

Oysa sermayenin su pratikleri (Bolivya ve Latin Amerika) incelendiğinde ortaya çıkan durum; suya erişimde %400'lere ulaşan maliyet artışına olarak şirket kârlarında yüksek artışlar, yolsuzluk ve rüşvet, suyun kalitesinde ve suya erişimde yaşanan düşüş, kâr güdüsüyle kaynakların sömürülmesi ve talanıdır.

Piyasa ideolojinin etkinlik, verimlilik ve iyi

yönetişim gibi kavramsal silahlarla savunduğu özelleştirme hareketinin başarısızlığı ortadadır.

"Herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir..."

TC Anayasası.Madde:17

Bütün insanların suyu içme, kullanma, yıkanma, ulaşma, erişme hakkı vardır. Su yaşamdır, yaşam hakkıdır. Su doğal kaynaktır. Kaynaklar sadece insanlığın değil tüm canlı yaşamınındır.

Bu nedenle “su” metalaştırılmaz, sermaye sınıfının kâr hırsına bırakılmaz. Önce işimize, sonra aşımıza el koyan sermaye, şimdi de yaşamımıza el koymak istemektedir.

Sermaye sınıfının “suyumuza el koyma” politikalarının tartışılacağı 5.Dünya Su Forumu, 16-22 Mart 2009'da İstanbul'da yapılacaktır. Bu Forumu karşı biz emekçiler de İstanbul'da “Alternatif Su Forumu” nda “su hakkımıza, yaşam hakkımıza, onurumuza” sahip çıkmak için buluşuyoruz.

KAYNAKÇA

Boratav,K., “Su Kavgaları:Sıra Türkiye'de mi?, Nisan 2006,Cumhuriyet.

Boratav. K, “ Su Savaşları Ne Zaman”,Ekim 2008, <http://arsiv.sol.org.tr/index.php?15109>

Engels, F., 1997, İngiltere'de Emekçi Sınıfın Durumu, (Çev. Yurdakul Fincancı), Sol, Ankara (Not: Su Yönetimi: Küresel Politikalar ve Uygulamalara Eleştiri kitabında bulunan Tayfun Çınar'a ait Su Yönetimi ve Finansmanında Strateji, Model ve Aktörler adlı makalesinden okunmuştur.)

Kilim.,E,E, vd., “Su Politikası: Küresel Su Politikalarının Ulusal ve Yerel Ölçekte Yansımaları”, 24-25 Ekim 2008 Mersin Kent Sempozyumu'nda sunulan bildiri.

Minibaş, T., Globalizmde Suyun Ekonomi Politikası, 7. Ulusal Çevre Mühendisliği Kongresi: Yaşam, Çevre, Teknoloji Bildiriler Kitabı, İzmir, 2007, TMMOB Çevre Mühendisleri Odası.

Öngür, T., 2007, Yurtsever Mühendisler Toplantısı Konuşma Notları.

Türkiye Suyun Ticarileştirilmesine Hayır Platformu, 2008, Suyumuzu, Yaşamımızı Satışa Çıkıyorlar, Ekim 2008

TÜSİAD, 2008, Küresel Su Krizine Karşı Çözüm Arayışları: Şebeke Suyu Hizmetlerine Özel Sektör Katılımı – Dünya Örnekleri Işığında Türkiye İçin Öneriler, TÜSİAD No: T/2008-09/470.

TC. Anayasası, Madde 17.